

Dr Kezun Perović

Dr Darko Mandić

Mr Desanka Paljević

Veterinarski zavod Titograd

OSVRT NA BORAVAK I RAD DR FERDINDA KVADRELIJA U CRNOJ GORI

Dr Ferdinand Kvadrelji, po narodnosti Italijan, rođen je 19. jula 1867. godine u Kotoru u sitnoj - trgovačkoj porodici. Osnovnu školu, gimnaziju, veterinarsku fakultet i doktorski ispit završio je u Bolonji (MUD. br 659/976, 1901).

Pored maternjeg jezika odlično je govorio i pisao njemački, srpski, francuski, španski i mađarski jezik.

Prema članu 60. Ustrojstva vojske Kraljevine Italije iz 1885. godine „reformisan je” - oslobođen služenja vojnog roka zbog bolesti (MUD. PO. br. 93/36, 1915).

Po završetku veterinarskog fakulteta radi u Italiji kao varoški marveni ljekar u Kastela Mare Adrijatiko, zatim Peskari, Pijameli i Djepagoti, poslije čega dolazi u Crnu Goru.

Na osnovu izvještaja načelnika Sanitetskog odjeljenja Crnogorskog ministarstva unutrašnjih djela (MUD. br. 830/1211) od 21. decembra 1901. godine i Službenog lista ličnih podataka državnih službenika (MUD. PO. br. 93/36) iz 1915. godine može se vidjeti da je dr Ferdinand Kvadrelji primljen u državnu crnogorsku službu 28. avgusta 1901. godine pod brojem 798, a na dužnost državnog marvenog ljekara u Podgorici stupio je 1. oktobra 1901. godine, sa platom od 2000 kruna.

Od priloženih dokumenata prilikom zaposlenja u Crnoj Gori (MUD. br. 93/36, 1915) i obavezne dostave ličnih dokumenata na osnovu raspisa (MUD. SO. br. 561,5) od 9. jula 1903. godine, svih zaposlenih činovnika u crnogorskoj državnoj službi, dr Ferdinand Kvadrelji je posjedovao:

- „ - Diplomu doktora marvenog ljekara,
- Svjedodžbu pohvalnog službovanja u Kastela Mare Adrijatiko,
- Svjedodžbu pohvalnog službovanja u Peskari,
- Svjedodžbu pohvalnog službovanja u Pijameli,
- Svjedodžbu pohvalnog službovanja u Pijameli (2),
- Pohvalno pismo termanskog - perfekta policije,
- Pohvalna svjedodžba službovanja u Djepagoti,
- Pohvalno pismo opštine Peče prilikom polaska za Crnu Goru”.

Ukazom „Njegovog Veličanstva Knjaza Gospodara” (MUD. br. 1896.) od 27. februara 1906. godine, dr Kvadreli je premješten iz Podgorice za oblasnog marvenog ljekara Katunsko - Riječke oblasti, sa sjedištem na Cetinju.

Od 5. jula do 1. novembra 1907. godine, nalazi se u ostavci. Prilikom napuštanja Crne Gore 1907. godine, Knjaževsko ministarstvo unutrašnjih djela izdalo je na njegov zahtjev „Uvjerenje” kao bivšem marvenom ljekaru Katunsko - Riječke oblasti u kome se navodi (MUD. br. 3303/3/1224, 1907):

„ - da je službovao od 1. oktobra 1901. do 5. juna 1907. godine u državnoj službi Knjaževine Crne Gore,

- da je radio razne marvenoljekarske poslove revnosno i tačno, da je u vladanju i ponašanju bio svagda revnostan”.

Ukazom „Njegova Veličanstva Kralja Petra I” u Beogradu (MUD. br. 8868) od 1. jula 1907. godine, dr Ferdinand Kvadreli je postavljen za marvenog ljekara I klase sa sjedištem u Ljubičevu - Požarevački okrug sa platom od 2500 dinara.

Na osnovu sadržine sačuvanog dokumenta (MUD. br. 661) od 17. novembra 1908. godine, može se vidjeti da je dr Kvadreli ponovo stupio u crnogorsku državnu službu kao marveni ljekar Zetsko - Brdske oblasti sa sjedištem u Podgorici i platom od 2400 kruna.

Ukazom „Njegovog Visočanstva Knjaza Gospodara” od 1. novembra 1908. godine, dr Kvadreli je postavljen za kontraktualnog marvenog ljekara Zetsko - Brdske oblasti, pri čemu i sam navodi da je 1909. godine sa Privrednim odjeljenjem sklopio ugovor o postavljanju za oblasnog marvenog ljekara ove oblasti (MID. br. 99, 1909).

Ukazom „Njegovog Kraljevskog Visočanstva Knjaza Gospodara” od 14. aprila 1912. godine dr Kvadreli je postavljen za oblasnog marvenog ljekara Zetsko - Brdske oblasti sa platom od 300 kruna (MID. PO. 93/36, 1915).

U toku svog dugogodišnjeg rada u Crnoj Gori dr Kvadreli je predložio i izradio „Pravila o prodavačkoj odgovornosti za stočne bolesti ili mane” rađena u smislu člana 242. Opšteg imovinskog zakonika iz 1888. godine, koju je napisao u duhu savremenih shvatanja ove problematike (MUD. SO. br. 1251/10/8, 1903, MUD. PO. br. 3031/8/17, 1909).

U pismenom obrazloženju upućenom Privrednom odjeljenju (MID. PO. br. 3031/10/17) 1909. godine dr Kvadreli upozorava na nedostatke Sanitetskog zbornika navodeći da je

„zastareo i da se mora što hitnije pristupiti izradi novog Pravilnika o stočnim zarazama kod čije izrade bio bio spreman preuzeti veći dio te obaveze na sebe”

U svojoj pismenoj predstavi upućenoj Privrednom odjeljenju (MUD. PO. br. 1467/21) 1910. godine dr Kvadreli upozorava na loše higijensko stanje na klanicama u zemlji, i posebno se zalaže da se

„hitno obustavi i najstrožije zabrani klanje gravidnih životinja kao i klanje veliko broja sitne stoke i do 50% ovaca i koza, što će u dogledno vrijeme dovesti do naglog smanjenja stočnoga fonda”.

Iz vremena Kvadrelijevo službovanja na Cetinju, nailazimo na njegov zahtjev upućen Ministarstvu unutrašnjih dijela da razriješiti honorarne dužnosti humanog ljekara dr Ognjenovića koji vrši pregled mesa i ostalih namirnica životinjskog porijekla.

„koji poslovi pripadaju meni kao oblasnom marvenom ljekaru Katunsko - Riječke oblasti”.

Ministar unutrašnjih poslova i Privredno odjeljenje usvaja ovu primjedbu sa napomenom

„da se odmah marvenom ljekaru dr Ferdinandu Kvadreliju ustupi pregledanje ovdašnje klanice i ostalog, shodno članu 10. Sanitetskog zbornika, a da mu se za taj

trud ne daje nikakva naknada, jer je isti pregled dužan činiti prema kontra....." (MUD. br. 5563, 6121/3, 1906.).

Dok je bio sa službom na Cetinju dr Kvadrelji traži od Privrednog odjeljenja da obavijesti sve opštinske kapetane Katunsko - Riječke oblasti da postoji

„marveni ljekar koji će vizitirati cjelokupnu stoku u oblasti, te bi se trebalo dogovoriti sa kapetanima o vremenu i mjestu pregleda stoke na osnovu čega se može dobiti pravi sud o njenom zdravlju”, (MUD. PO. br. 138/4, 1907),

Dr Kvadrelji je prvi u Crnoj Gori primijenio malein, odnosno alergičnu očnu probu za otkrivanje latentnih oblika sakagije kod pregleda kopitara, prije svega konja, i upozorava Privredno odjeljenje aktom (MUD. PO. br. 908/20) 1910. godine da se

„maleinizacija mora uzeti kao obavezna proba kod pregleda kopitara na sakagiju unutar zemlje kako kod uvoza, tako i kod izvoza”.

Dr Kvadrelji će prvih godina svoje služber u Crnoj Gori posvetiti najveći dio svoga vremena, predanog i sistematskog rada travniku - antraksu, jednoj od najraširenijih stočnih zaraza Zetsko - Brdske oblasti.

On će prvi u Crnoj Gori uvesti vakcinaciju stoke, prije svega u antraksnim distriktima, što će ovu stočnu zarazu svesti na manje epizootije, i doprinijeti većem interesovanju vlasnika stoke za ovaj zahvat (MUD. SO. br. 48/12, 1905; MUD. PO. br. 593/7, 673/7, 1908; MUD. br. 3005/5, 1909.).

Njegovi izvještaji Privrednom odjeljenju o pregledu i držanju priplodne stoke privatnih vlasnika, ili redovnom godišnjem odabiranju autohtonih grla za priplod, precizni su i jasni, sa tačno navedenim stanjem priplodnih grla i nabrojanim greškama kod njege, ishrane i smještaja i sadrže objektivne zamjerke na rad komisije i kvalitet odabrane stoke (MUD. br. 4202, 1906; 2978, 2995, 1909, 496, 4876, 1911.).

Dr Kvadrelji je bio veliki protivnik ukrštanja naše domaće stoke sa stranim rasama, iznoseći svoje gledište da se

„to može raditi onda kada se obezbijede uslovi ishrane, njege i smještaja, a do tada sprovesti samo selekciju u čistoj krvi kao trenutno najprikladniju metodu za podizanje produktivnosti i kvaliteta naše stoke”, (MUD. PO. br. 260/8/2, 1906).

Mišljenje dr Kvadrelji bilo je traženo, slušano i cijenjeno, što će mu obezbijediti neprekidno članstvo u „Knjaževskom Crnogorskom Privrednom Savjetu CNS” i niz povjerljivih misija, počev od kupovine priplodne rasne stoke u inostranstvu do delikatne misije atašea crnogorskog Crvenog krsta pri italijanskoj vladi ratne 1913. i 1914. godine (MUD. PO. br. 93/36, 1915).

Za njegov predani rad Crna Gora mu je ostala zahvalna dodjeljujući mu visoko odlikovanje Danilovog ordena V stepena (Diplomas br. 155) 24. avgusta 1911 godine.

Krajem 1916. godine napušta Crnu Goru, mada postoje pretpostavke da je austro-ugarsku okupaciju proveo u njoj što nijesmo mogli potkrijepiti zvaničnim podacima.